

Pretplatnici jedne naše knjige g. 1823. štampane u Pešti

Teško je i kod novijih, a kamo li kod starijih knjiga, ustanoviti njihovu nakladu i njihovu rasprostranjenost, iako je oboje od velikog značenja. Donekle je to moguće ako su barem poznati pretplatnici, premda je gdje koji od njih do toga došao samo slučajem, odnosno radi obzira prema piscu, nakladniku ili sakupljaču.

G. 1823. izašla je »U Peshti, Sa slovima Plemenitoga J. Th. Trattnera od Petróza, 1823.« na 217 stranica knjiga »Xivot Gospodina Boga i Spasitelja Nashega Isukersta. S' Boxanstvenom Prilikom Njegovom, za dicu napisan, i u slovinski iliti iliriski jezik pristampan. Po Stipanu Lukichu, Visoko-Slavne Kamere Kraljevske Magjarske Koncipisti.« Knjiga je zapravo prepričavanje Svetog pisma s poukama za djecu i predgovorom »Poljubljenoj Dicsici!«, te je danas od značenja zato što je štampana u Pešti, što je pisac iz Budima, i što se na koncu knjige u tri grupe nalaze »Imena Gospode Pridbrojnikah«. Najprije »iz reda Cerkvenog«, zatim »svitovnih iz reda Vojničkog, političkog, i varošskog«, te konačno »Imena Pridbrojnikah xenskog spola«. I iz toga popisa vidimo, kako sve do mađarske revolucije u Podunavlju za naš narod nije bilo pravih granica i kako su i naši pisci i čitaoci činili jednu slavonsko-podunavsku cjelinu, zapravo slavonsko-budimski ikavski hrvatski kulturni krug, koji se protezao od Ilave, Save i Tise sve do Budima.

Među svećenstvom bilo je iz Slavonije pretplatnika iz slijedećih mjesta: Đakovo 19 (od njih su 4 uzeli po 5, dvojica po 10, a biskup Raffay 60 primjeraka), Petrovaradin 5, Brod 3, Vinkovci 3, Lipovac 3, po dva Drenovci, Oriovac, Slankamen, Petrovoselo (sa 10 primjeraka), Tovarnik, Vrpolje, Osijek (kapelani Philippovich Adam plem. od Helden-thal i Radich Gaspar) te s jednim Podcrkavje, Piškorevci, Semeljci, Bučjevo (Bučje), Ivankovo, Županja, Bebrina, Nijemci, Nuštar, Lovas, Vrhovine (?), Vrbanja, Kukujevc, Kobaš, Sot, Svinjar, Rajevoselo, Bošnjaci, Karlovci, Kopanica, Gradište, Tordinci, Račinovci, Podvinje, Privlaka, Mitrovica, Komletinci, Dubočac, Morović, Otok, Nikinci, Retkovci i Klakar.

U Bačkoj je zastupana Subotica sa 4 (od ovih profesor Dubecz sa 10 primjeraka), Bajmok sa 2 (od njih 1 sa 2 primjerka), Monoštor sa 2 (od njih 1 sa 2 primjerka), Sombor s 2, te s jednim Bogojevo, Sv. Ivan, Čantavir i Čonoplja. Iz krajeva u današnjoj Mađarskoj dolaze Kaloča sa 4 (đakon Martin Fratricsevich, te bogoslovi Đuro Mamuzsics, Stipan Radoss i Jozip Topalics), Budim 2 (Krály Theodor, administrator parokije Tabanske u Budimu sa 2 i Marich Ivan B. D. M. od Polja Ostrogonskog opat, kanonik i kod Kraljevske Table prelat sa 15 primjeraka), Bikić 2 (Almasy Stipan, kapelan, Tamashko Andria, parok), te sa jednim pretplatnikom Baja (Bartok Mathia, kapelan), Kačmar (Benczak Mihail, parok), Borsod (Krajacsich Imra, administrator) i Gara (Simonyi Alexa, parok).

Pada u oči, da među brojnim svećenicima nema ni jednog redovnika, što je tim upadljivije, kad su u ono vrijeme franjevci bili protagonisti i glavni širitelji naše slavonsko-podunavske književnosti. Razlog tome mogao bi biti kakav lični spor, ili njihov načelni stav, da svjetovnjak nije pozvan da piše vjerske knjige.

Među svjetovnjacima iz Slavonije imaju pretplatnika: Petrovaradin 11, Đakovo 8, Vinkovci 7, po četiri Karlovci, Bošnjaci, Kopanica i Rajevoselo. Zatim dolaze Strizivojna i Dubočac sa tri; sa dva Brod, Petrovoselo, Oriovac i Drenovci, a sa jednim Otok, Podvinje, Čajkovci i Slankamen. K ovima treba pribrojiti još 5 pretplatnika kod kojih je općenito zabilježeno, da su »Sl. Brodske Regimente«, odnosno graničari.

Kod većine njih zabilježeno je njihovo zanimanje, prema kojemu ima među njima 14 učitelja, devetorica su »građani« (ali i jedan »varoshan«). Kaplara je 7, šumara 6, đaka 3, stražmeštara 3, oberlajtnanta 2, »računovoditelja« 2, te po jedan išpan, vojnik, »nadgledaoc svilara«, trgovac, »cerkvopomnjik«, pisar, brijač, magistratski »shtednik«, »Fourier«, pekar.

Zanimljivo je, da iz uže Hrvatske nema nijednog pretplatnika. Kod dvojice je doduše navedeno da su iz Karlovca (Čačić Adam, čizmar i Gerčić Josip, građanin), no i kod ovih nije isključeno, da nisu iz Karlovaca.

U Bačkoj dolazi kao prva među svima Subotica sa 51 pretplatnikom, imajući dakle skoro toliko pretplatnika koliko čitava Slavonija. Među njima se nalazi i Szarich Jakov, Sl. kr. varoši subotičke vićnik i Szarich Jozip, »Bilexitelj Varoshi Suboticze«. Iz Sombora ima 9 pretplatnika, među njima tri gradska »vićnika«, jedan gradski »Formunder« i jedan »Maljar«. Po jednog pretplatnika imaju Bajmok i Sentivan.

U današnjoj Mađarskoj dolazi na prvom mjestu Budimpešta sa 19 pretplatnika. Među njima su jako zastupani uredski kolege pisca, činovnici kraljevske mađarske komore Consiliar Bedekovich Thoma pl. od Komora, koncipist Eötvös Pavao, inženjer Fabian-Öry Daniel, oficijanti Georgievich Athanasia, Minas Ignatia i Perleberg Balthasar (sa 20 primjeraka »za sirotu dicu«), »registant« Mayer Pavao (sa 30 primjeraka »za dar siromashnoj dicsici«), te akcezist Németh Ignatia sa 10 primjeraka za sirotu dićicu. Dolaze i drugi činovnici, Bogishich Gyuro, Visokosl. Konsiliuma Accessista i Duschek Franjo, »Kralj. Consiliar i Nadglednik Shumah po svoj Mađarskoj«, ali i građani Bors Josip, agent u Budimu, Feyes Antun, »Prokator« u Pešti, Hinka Jozip, agent u Budimu (sa 10 primjeraka), Pavkovich Antun, građanin u Budimu (sa 20 primjeraka), Prokopius Đuro, agent u Budimu, zatim »Stanovnik u Budimu« Ambrox Matho, Grozdich Ivan i Ivancevich Ignatia, te »Varoshan u Budimu« Krnjetich Luka.

Za Budimom slijedi Baja sa 8 pretplatnika (Bosnjak Loko, Dorics Karla, trgovac, Dorics Mihail, Jerkovich Jozip, Marich Franjo, Pajha Martin, Shimokovich Antun i Stipics Albo, »Stalnik«), Kaloča sa tri (Harlikovich Stipan, pisar nadbiskupije i »neimenovata Gospoda iz Kalacse« 2), Kačmar sa dva (Bosnjak Antun, »prokator« i Marianovich Lazo), te sa jednim pretplatnikom Sv. Andrija (Fleisher Antun, komorski provizor) i Hatvan (Hochreiter Petar, kr. solare kontrolor).

Moramo međutim uzeti u obzir, da kod 16 pretplatnika nije naznačeno odakle su, ali je kod nekih naznačeno zanimanje (kirurg, pens. namistnik i pens. Barjaktar).

Među pridbrojnicama ženskog spola ima ih 21. Za ona vremena svakako veliki broj. Iz Slavonije su Bersich Mandalina, udovica iz Petrovaradina, Bushich Colleta iz Drenovca, Kokanovich Apolonia u Gundincu, Misler Theresia iz Bošnjaca, Perlicsevich Ursula, stražmeštarka iz

Rajevasela i Vraxich Klara iz Drenovca. Iz Budima su Aemilia, Cornelia, Valerija i Virgilia, gospodicsne plem. od Komora, a vjerojatno i Lukitsch Octavia, rođena Bedekovich od Komora te Theresia i Klara Latinovich plem. od Borsoda. Iz Baje ih je pet (Kovacsevich Anna, Maresovich Theresia, Matkovich Maria, Mihaljevich Maria i Shverteczky Juliana roda plem.), Martinovich Anna udata Klemity je iz Riđice, dok kod Janics Anne i Raics Anne nije navedeno odakle su.

Trebalo bi još istražiti odakle je pisac, koji je na naslovnoj strani označen kao Stipan Lukich, a u predgovoru kao Stipan Lukitsch. Među svjetovnim pretplatnicima nalaze se Matija Lukitsch iz Sombora, a među ženskim Lukitsch Oktavija, rođena pl. Bedekovich, vjerojatno žena pišćeva, no sudeći po većini pretplatnika čini se, da će on biti negdje iz slavonske Granice.

Dr. K. Firingier